

Оля ГНАТЮК

«БЕРЛІНЕЦЬ»

Basil Kerski, Andrzej St. Kowalczyk. Polska i Ukraina.
Rozmowy z Bohdanem Osadczukiem, Wrocław: Kolegium
Europy Wschodniej 2008, 272 s.

Ця книжка – друге, доповнене і актуалізоване видання «Українсько-польського століття», яке з'явилося накладом Видавництва Університету ім. Марії Склодовської-Кюрі у Любліні 2001 року. Два роки пізніше, 2003 року, надруковано німецький переклад з суттєвими доповненнями. Вроцлавське видання базується саме на цьому німецькому виданні, збагаченому на епілог, до якого увійшли розмова з 2003 та 2007 років, а також статті професора Богдана Осадчука, опубліковані під час Помаранчевої революції в німецькій пресі. Кожен, хто мав нагоду хоч раз порозмовляти з Професором, прекрасно розуміє, що цей блискучий оповідач, невгамовний у своїй діяльності та висловлюваннях, не зупиниться на одному виданні. Мені цікаво знаходити щораз нові деталі у вже відомих історіях та віднаходити інформації, які раніше не привертали уваги, перечитувати знову і знову цю книжку, почути ще раз нібито знану вже розповідь. Це ніби «казка мого життя» – притаманне дітям настирливе домагання ще і ще розказувати улюблену історію, де найцікавіші не перипетії, а герої та перевтілення оповідача. Насправді ж – це історія, понад півстоліття, яку співтворила ця людина: у ній побачимо і долю галицьких українців, і петлюрівської еміграції у Польщі, і атмосферу міжвоєнного часу, і трагедію Другої світової війни, і розвінчання українського націоналізму, і похвалу лібералізму, і образ післявоєнних взаємин з колом паризької «Культури» Єжи Гедройця, і панораму української еміграції, і, нарешті, становлення української незалежності та найважливіші колізії сьогодення.

Зустріч з Єжи Гедройцем та Юзефом Чапським під час берлінського Конгресу Свободи Культури 1950 року переродилася

у близьку співпрацю. Під псевдонімом «Берлінець» Осадчук писав у паризькій «Культурі» про українські та німецькі справи протягом майже половини століття – з 1952 року аж до її закриття після смерті Єжи Гедройця. За висловом Редактора Гедройця, Осадчук був його неоцінним контактменом, без якого тісна співпраця з українськими авторами не здійснилася б. Як автор і оглядач «Культури» («Українська хроніка») знайомив польського читача з поточними подіями і в Українській ССР, і поза її межами.

З кінця п'ятдесятих років Богдан Осадчук став співробітником найбільш впливового європейського видання на той час: «Neue Zürcher Zeitung» і швидко здобув собі позицію провідного коментатора взаємин Заходу зі Сходом. Це дещо послабило інтенсивність контактів з «Культурою», але їх не зупинило. У вісімдесятих роках разом з проф. Ярославом Пеленським Осадчук започаткував видання «Віднови» – журналу за задумом – дзеркального відбиття «Культури», незалежного від політичних партій. Однак після декількох випусків це видання припинило своє існування. Вибрану публіцистику Осадчука цього часу, а також найновішого періоду видано книжкою «Ukraina. Polska. Świat». Українському читачеві відома лишень «Україна – Польща – світ» – вибрана публіцистика («Смолоскип» 2001). Жива історія його життя залишається наразі у польському та німецькому виданнях, хоч українській справі ця людина присвятила всі свої зусилля.

Співрозмовниками Богдана Осадчука були Базіль Керський, журналіст, знавець німецької пролематики, редактор Польсько-німецького журналу «Діалог», аніматор багатьох польсько-німецьких заходів та Анджей Станіслав Ковальчик, есеїст, професор Варшавського університету, дослідник творчості письменників кола «Культури». Готуючи це оновлене видання, мабуть, ще не знали, що Осадчук стане лауреатом премії імені Єжи Геройця газети «Річ Посполита». Ця подія восени 2007 року є для мене знаковою: українець, берлінець став не тільки Кавалером Білого Орла, найвищої польської державної нагороди; його почини задля польсько-українського порозуміння оцінено як діяльність в ім'я польського державного інтересу.